

Cháy và phòng, chữa cháy ở Vinh *thời Pháp thuộc*

□ PHẠM XUÂN CÂN*

Là một đô thị thuộc vùng miền Trung, với gió Lào khô nóng, trải hàng trăm năm Vinh được biết đến là một thành phố có những trận cháy kinh hoàng, thiêu rụi cả một vùng rộng lớn, thậm chí quét hết gần như cả trục chính của thành phố.

Ra đời mới được bốn năm, mới định hình được mấy con phố buôn bán sầm uất ở khu vực chợ, Vinh đã được ghi nhận xảy ra một trận cháy kinh hoàng. Sách *Đại Nam thực lục* ghi: “Giữa mùa gió Lào năm Mậu Thân (1808) phố chợ ngoại thành Nghệ An thất hỏa, cháy lan ra hơn 280 hộ”. Thời đó mà quanh chợ Vinh cháy đến 280 hộ cũng có nghĩa là khu vực này gần như cháy hết.

Thời kì đầu, ngoài các công sở là nhà cao tầng, hoặc nhà trệt, tường xây gạch, lợp ngói, hoặc phố Khách được xây bằng đá, hầu hết nhà ở trong thành vẫn còn là nhà tranh, nhà lá, thưng bằng phên nứa. Vì vậy, nếu có hỏa

hoạn thì gần như không có cơ hội cứu chữa.

Báo chí đương thời liên tục đưa tin về nạn cháy nhà ở Vinh. Riêng trên *Thực nghiệp Dân báo* đã đưa nhiều vụ cháy gây hậu quả lớn:

- Ngày 10/4/1922: Cháy 7, 8 nhà lá ở Cống Đệ Nhị, thiệt hại 3, 4 trăm bạc;

- Tối 5/1/1923 (âm lịch) dây nhà của công nhân làm ở nhà máy xe lửa Trường Thi phát hỏa, cháy mất hơn 30 nóc nhà. Dịp này đang nghỉ tết 10 ngày, nên công nhân về Bắc ăn tết, khi trở lại thì không còn nhà nữa;

- 25/2/1924: Tối mừng 2 tết cháy 192 nóc nhà, nguyên nhân chưa rõ;

- Tối 22/5/1924: Ở phố Yên Trung, đám thợ trực lúa hút thuốc lào, hồi 3 giờ sáng làm cháy 40 ngôi nhà tranh và một nhà ngói. Sở cảnh sát có đem vòi rồng tới chữa cháy, nhưng vòi rồng không tới lửa. Đồ đạc cháy hết. Thiệt hại hơn vạn bạc;

- Ngày 30/6/1929: “Ở xóm Thập Tú (còn

* Nhà nghiên cứu, TP. Vinh

gọi là xóm Trâu Bò) có một trận hỏa tai dữ dội. Bắt đầu cháy từ nhà tên Cỏ (nghe nói tên này giận vợ đốt nhà), sau cháy lan sang nhà láng giềng, rồi cháy thẳng một mạch đến cuối xóm. Vì gió nam thổi rất mạnh, ngọn lửa lại nồng nàn, nên khó lòng chạy chữa. Nền cháy hơn 60 nóc nhà vừa gianh vừa ngói. Hiện có 41 người không có nơi ở, lại có người không quần áo mà mặc nữa, tình cảnh xem rất thương tâm!”.

Trước tình hình hỏa hoạn nghiêm trọng, liên tục nhiều năm, ngay từ năm 1925, trong bộ quy chế quản lý các trung tâm đô thị Vinh, Trường Thi, Bến Thủy, Công sứ Vinh đã quy định một số biện pháp phòng và chữa cháy khá chi tiết. Đặc biệt, trong đó có quy định những khu vực ở trung tâm không được làm nhà tranh, lá.

“Điều 31: Cấm làm nhà bằng tranh lá, bất kể nhà gì, bên trong trung tâm thành phố, trừ trường hợp nó nằm trong các vùng, khu phố quy định theo quyết định riêng của Công sứ.

Ngoài các vùng, khu phố riêng này, các ngôi nhà bằng tranh, lá (đã tồn tại) trong vùng trung tâm sẽ không được phép sửa chữa và phải dỡ bỏ hoàn toàn trong thời hạn 2 năm tính từ ngày nghị định này được chuẩn y.

Những người dân bản xứ sống trong những ngôi nhà lá trong vùng dành riêng cho nhà gạch thì sẽ bị buộc hoặc là mua một chỗ khác gần đó để dựng nhà lá và xây nhà bằng gạch trên nền cũ hoặc chuyển nhà lá sang một vùng đất thay thế dành cho họ nằm ở khu phố khác”.

Để cụ thể Điều 31 trên đây, ngày 3/12/1928 Đốc lý thành phố Vinh - Bến Thủy lại ra Quyết định số 116 không được dựng nhà tranh.

Theo đó, kể từ ngày 01/1/1929, chính thức cấm nhà tranh (mái nhà lợp bằng rơm rạ) trong các vùng dưới đây:

Trong khu phố Đệ Nhị: nằm ở hướng Bắc của sông Vinh;

Trong khu phố Đệ Tam;

Trong khu phố Đệ Tứ: vị trí từ hướng Đông Tây của đường sắt Vinh - Bến Thủy;

Khu phố Đệ Ngũ: vị trí từ hướng Đông Tây của đường sắt Vinh - Đông Hà;

Cách đường cái quan 100 m;

Cách kè sông Bến Thủy 300m...

Người dân đang sinh sống trong các ngôi nhà tranh tại các vùng nói trên không được phép sửa chữa nhà kể từ khi quyết định này được ký. Trong thời hạn một năm, nhà tranh phải được thay thế bởi nhà ngói hoặc phải tháo dỡ.

Đốc lý Vinh Bến Thủy có nghĩa vụ phải cấp đất với khoảng đất tương ứng cho người dân đang sinh sống tại những vùng này ở một nơi khác trong trường hợp họ không thay thế được nhà tranh bằng nhà xây.

Cơ quan hành chính đô thị có trách nhiệm tháo dỡ các văn phòng bằng nhà tranh trong khu vực nêu trên và cấp chi phí để tháo dỡ những ngôi nhà tranh chưa tháo dỡ theo đúng thời gian quy định của quyết định này.

Đáng lưu ý trong quyết định thì Đốc lý Vinh Bến Thủy ra thời hạn một năm kể từ ngày ký quyết định, nhưng trong các công văn trao đổi qua lại giữa Đốc lý và Khâm sứ Trung kỳ thì Khâm sứ có yêu cầu thời gian tháo dỡ chỉ trong vòng 6 tháng⁽¹⁾.

Ngoài các biện pháp mang tính phòng ngừa trên đây, quy chế đô thị 1925 cũng xác định trách nhiệm chữa cháy khá rõ ràng.

“Điều 59: Trong trường hợp có hỏa hoạn, người dân phải có nghĩa vụ tham gia chữa cháy cùng chính quyền; xếp hàng vận chuyển nước, cung cấp thang, xô, bạt... Nói tóm lại làm hết khả năng của mình cả công sức và vật dụng để dập lửa.

Hiệp hội người Hoa phải điều đến ít nhất 30 người Hoa cùng tham gia cứu hỏa.

Điều 60: Những người dân sống gần những nhà bị cháy, khi có trưng dụng, phải mở cửa nhà mình cho lực lượng chức năng sử dụng.

Điều 61: Trưởng khu phố có hỏa hoạn, sau khi đã báo cho cơ quan cảnh sát về thăm họa, sẽ phải có mặt tại chỗ để chỉ đạo những người bản xứ dập lửa theo chỉ đạo của cơ quan chức năng”.

Để góp phần khắc phục hậu quả của nạn cháy có rất nhiều hoạt động từ thiện, xã hội, do các tổ chức hoặc dân chúng tiến hành, như tổ chức diễn kịch, đá bóng, hoặc kêu gọi lạc quyền để quyên góp tiền của giúp các nạn nhân.

Cũng có trường hợp như Nhà máy xe lửa Trường Thi, Công sứ Vinh còn có những biện pháp hỗ trợ rất căn bản, như can thiệp chia đất làm nhà, cho chặt gỗ trên rừng về dựng nhà... Báo *Đông Pháp* số ra ngày 11/8/1940 viết:

“Quan Công sứ Jeannain đã cho chia đất, phát tranh, phát gỗ cho những gia đình bị cháy làm lại nhà ở. Nói đến quan Công sứ Jeannain thì trong đám quần chúng lao động ở đây ai cũng phải công nhận ngài là một ông quan bình dân, giản dị, lúc nào cũng tận tâm

săn sóc đến anh em. Một việc gì xảy ra nếu xét thấy có hại cho anh em lao động là ngài can thiệp bằng được. Không những thế, về phương diện tiền tài cũng vậy, lúc nào ngài cũng lo giúp đỡ người nghèo đầy đủ. Tháng trước đây cả một xóm người Bắc kỳ làm việc trong nhà máy Trường Thi bị thần hỏa thiêu hủy cả cơ nghiệp, những thảm trạng cơ cực ấy đã khiến quan Công sứ thấy rõ tình cảnh, nên ngài đã hội thương với ông chánh kỹ sư nhà máy Trường Thi để lo giúp đỡ họ có chỗ ở hẳn hoi, khỏi phải cái vạ chung chạ nhau trong những căn lều xiêu vẹo, chật chội.

Hôm vừa rồi đã được quan trên chia cho năm mươi thước vuông đất làm nhà. Các nhà phải nhất luật làm theo thành hai dãy và cấm ngặt không cho những người ngoài hoặc buôn bán gì cũng vậy đến ở xen vào. Không những thế, quan Công sứ còn cho mua danh (tranh) nửa phát cho từng gia đình và ngài lại điều đình với sở Kiểm lâm để cho anh em được phép lên các rừng quanh tỉnh Nghệ tự tìm dẫn lấy mỗi người hai thước khối bất cứ gỗ gì cũng được, miễn các thứ thuế, đem về làm nhà. Hiện công việc đang tiến hành rất gấp. Xóm Trường Thi rồi đây sẽ trở nên một xóm sầm uất vui vẻ”.

Tuy nhiên không phải vụ hỏa hoạn nào, người dân nào bị hỏa hoạn cũng nhận được sự quan tâm tận tình của chính quyền như vậy. Hỏa hoạn vẫn luôn là nguy cơ đe dọa, rình rập người dân Vinh. □

Bài trên báo *Đông Pháp* 11/8/1940

Chú thích

(1). Nguồn: Tài liệu lưu trữ tại Tung tâm lưu trữ Quốc Gia 4 (Đà Lạt)

* Hội thảo khoa học “Thúc đẩy hoạt động ứng dụng, chuyển giao công nghệ và đổi mới sáng tạo khu vực phía Bắc và Bắc Trung bộ”

Sáng ngày 30/5, tại thị xã Cửa Lò, Cục Ứng dụng và Phát triển công nghệ, Bộ Khoa học và Công nghệ phối hợp với Sở Khoa học và Công nghệ Nghệ An tổ chức Hội thảo khoa học “Thúc đẩy hoạt động ứng dụng, chuyển giao công nghệ và đổi mới sáng tạo khu vực phía Bắc và Bắc Trung bộ”.

Tại hội thảo, các đại biểu được nghe 8 tham luận, trong đó có 3 tham luận liên quan đến các cơ chế chính sách và 5 báo cáo giới thiệu về các sáng tạo, ứng dụng về khoa học công nghệ: Các đơn vị chia sẻ những thuận lợi, khó khăn và trao đổi kinh nghiệm trong việc triển khai các chính sách và mô hình hợp tác, hỗ trợ doanh nghiệp tìm kiếm, kết nối, đổi mới công nghệ và đổi mới sáng tạo; trình bày một số kết quả nghiên cứu, ứng dụng công nghệ như: Công nghệ IoT và Ứng dụng; Công nghệ Cacbon hữu cơ và cải tạo môi trường; Ứng dụng IoT tối ưu hoá nguồn năng lượng từ Biogas trong các trang trại chăn nuôi; Máy tính sử dụng năng lượng xanh...

Hồng Bắc

* Hội thảo khoa học: Thực trạng và giải pháp phát huy giá trị văn hóa, đạo đức tôn giáo vào phát triển kinh tế xã hội ở Nghệ An

Sáng ngày 9/6, tại trường Chính trị tỉnh, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh và Ủy ban nhân dân tỉnh phối hợp tổ chức hội thảo: Thực trạng và giải pháp phát huy giá trị văn hóa, đạo đức tôn giáo vào phát triển kinh tế xã hội ở Nghệ An.

Hội thảo nhằm nhận diện, đánh giá thực trạng tôn giáo và những giá trị văn hóa, đạo đức tôn giáo và các mô hình tiêu biểu, những cách làm hay và hiệu quả trong phát huy giá trị văn hóa, đạo đức và nguồn lực tôn giáo ở

Nghệ An. Đề xuất những kiến nghị, giải pháp nhằm phát huy giá trị văn hóa, đạo đức tốt đẹp và các nguồn lực của các tôn giáo phục vụ cho sự phát triển kinh tế, xã hội ở Nghệ An.

Với 15 tham luận, ý kiến thảo luận, hội thảo tập trung vào các nội dung: Phát huy giá trị văn hóa, đạo đức tôn giáo trong phát triển kinh tế, xã hội ở Nghệ An; Công tác tuyên truyền vận động đồng bào tôn giáo Nghệ An tham gia các phong trào thi đua yêu nước và các hoạt động xã hội; Chủ trương của tỉnh trong việc phát huy vai trò của tôn giáo trong đời sống xã hội và những kết quả đạt được; Phát huy vai trò của đồng bào tôn giáo trong phát triển kinh tế ở Nghệ An; Tôn giáo với kinh tế nhìn từ phương diện lý luận và thực tiễn ở Nghệ An; Mô hình tôn giáo tham gia đảm bảo an ninh, trật tự trên địa bàn tỉnh;... Trao đổi tại hội thảo một số đại biểu quan tâm đến vấn đề khó khăn trong việc tiếp cận thực tiễn chính sách giáo dục, y tế, an sinh xã hội; những tồn tại trong xử phạt hành chính trong sinh hoạt tôn giáo; hiệu quả các mô hình liên quan mối quan hệ phát huy vai trò tôn giáo với an ninh quốc phòng.v.v.

Hoàng Anh

* Nghệ An: Thu hút FDI 6 tháng đầu năm 2023 xếp thứ 8 toàn quốc

Theo báo cáo của Sở Kế hoạch và Đầu tư tại phiên họp UBND tỉnh thường kỳ tháng 6/2023, trong 6 tháng đầu năm 2023 thu hút đầu tư tiếp tục đạt được kết quả khá tích cực.

Tính đến ngày 22/6, có 65 dự án cấp mới và điều chỉnh 81 lượt dự án; tổng số vốn cấp mới và tăng thêm hơn 22.186 tỷ đồng, trong đó tổng số vốn cấp mới là 19.714 tỷ đồng. So với cùng kỳ năm 2022, số dự án cấp mới tăng 20,37%, tổng vốn cấp mới tăng 1,32 lần.

Đặc biệt, thu hút đầu tư trực tiếp nước ngoài tiếp tục là điểm sáng. Tỉnh đã thu hút được 8 dự án FDI với số vốn đăng ký 613,8 triệu USD, tổng số vốn cấp mới và điều chỉnh

725,4 triệu USD, xếp thứ 8/63 tỉnh, thành trong cả nước.

Linh Nhi

*** Nghệ An: 3 đơn vị đạt Giải thưởng sáng tạo Khoa học Công nghệ Việt Nam năm 2022**

Tối 31/5, tại Nhà hát Lớn thành phố Hà Nội, Lễ tổng kết và trao Giải thưởng Sáng tạo Khoa học Công nghệ Việt Nam lần thứ 28 và Giải thưởng WIPO năm 2022 đã được tổ chức trọng thể.

Trong số 43 công trình được chọn, có 04 giải Nhất, 09 giải Nhì, 15 giải Ba và 15 giải Khuyến khích. Các giải thưởng được trao cho 06 nhóm lĩnh vực gồm: cơ khí tự động hóa (09), vật liệu (06), công nghệ thông tin - điện tử - viễn thông (05), sinh học (06), công nghệ ứng phó biến đổi khí hậu (10), tiết kiệm năng lượng và năng lượng mới (07). Trong đó Nghệ An có 3 đơn vị đạt: giải ba thuộc về công ty ABACA - Doanh nghiệp KHCN; 2 giải khuyến khích thuộc về Công ty Cơ khí Nhân Độ - Doanh nghiệp KHCN và Công ty Cổ phần Tập đoàn TH.

Huy Khánh

*** Sở Khoa học và Công nghệ Nghệ An và Viện FNF Việt Nam triển khai chương trình hợp tác năm 2023**

Thực hiện chương trình phối hợp giữa Sở Khoa học và Công nghệ Nghệ An và Viện FNF Việt Nam năm 2023, sáng ngày 16/6/2023, đoàn công tác của Viện FNF Việt Nam và Trung tâm Khoa học Xã hội và Nhân văn cùng một số doanh nghiệp du lịch hoạt động tại miền Tây Nghệ An có buổi làm việc với UBND huyện Kỳ Sơn.

Tại buổi làm việc, huyện đã báo cáo về triển khai xây dựng, phát triển du lịch cộng đồng trên địa bàn huyện; chiến lược phát triển du lịch của địa phương gắn với phát triển kinh tế; đánh giá ưu điểm, tồn tại hạn chế và

nguyên nhân; phương hướng, nhiệm vụ và giải pháp và các kiến nghị, đề xuất. Các thành viên đoàn công tác chia sẻ về kinh nghiệm thành công của các mô hình đi trước và tư vấn những cách làm, phương án phát triển du lịch cộng đồng cho huyện Kỳ Sơn.

Kết quả buổi làm việc, hai bên đã cùng thống nhất trong thời gian tới sẽ tổ chức hội thảo xúc tiến du lịch huyện Kỳ Sơn.

Nguyễn Hiền

*** Talkshow “Khởi nghiệp từ con số 0”**

Sáng ngày 14/6, Sở Khoa học và Công nghệ phối hợp cùng Trường Đại học Kinh tế Nghệ An tổ chức buổi nói chuyện của diễn giả Mai Quốc Bình - Chủ tịch thế giới Giấy và Sachi Farm. Buổi nói chuyện đã thu hút hàng trăm sinh viên tham gia với chủ đề “Khởi nghiệp từ con số 0”.

Tại buổi nói chuyện, diễn giả Mai Quốc Bình đã kể trải nghiệm thực tế của bản thân với hành trình vượt khó đầy nghị lực, sau 10 năm khởi nghiệp, gây dựng doanh nghiệp Thế Giới Giấy từ 30 triệu đồng đến 30 triệu USD. Sau hơn 10 năm, Thế giới Giấy nằm trong top đầu những công ty lớn nhất ngành giấy Việt Nam.

Thông qua buổi talkshow, đã tiếp thêm cho các bạn trẻ sự mạnh mẽ, táo bạo, dám thực hiện ước mơ của mình: Tất cả đều bắt đầu từ một khát vọng lớn, tầm nhìn xa và muốn hoàn thành việc lớn đó, bạn hãy làm xuất sắc từng việc nhỏ.

Bùi Bình

*** Diễn đàn kết nối tiêu thụ sản phẩm nông sản vùng, miền tại Nghệ An**

Vừa qua, tại thành phố Vinh, UBND tỉnh Nghệ An tổ chức Diễn đàn kết nối tiêu thụ sản phẩm nông sản vùng, miền.

Tại diễn đàn, Tổng hội Nông nghiệp và Phát triển nông thôn Việt Nam giới thiệu các chương trình sản xuất, công nghệ sản xuất và tiêu thụ sản phẩm OCOP; Công ty WinCom-

merce giới thiệu chương trình kết nối, đồng hành cùng người dân Nghệ An trong sản xuất theo chuỗi chất lượng; giới thiệu chương trình liên kết tiêu thụ sản phẩm nông nghiệp tỉnh Nghệ An và triển khai chương trình tiêu thụ nông sản theo kênh online...; Hiệp hội Gỗ tỉnh Bình Dương giới thiệu chương trình phối hợp, kết nối sản xuất, chế biến và tiêu thụ lâm sản tỉnh Nghệ An.

Dịp này, các đại biểu đã chứng kiến Lễ Ký kết Biên bản ghi nhớ hợp tác giữa Sở Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn Nghệ An và Công ty cổ phần Thương mại - Dịch vụ tổng hợp WinCommerce; Ký kết tiêu thụ sản phẩm nông sản giữa Công ty cổ phần Thương mại - Dịch vụ tổng hợp WinCommerce với Công ty TNHH Ứng dụng phát triển công nghệ cao Năng và Gió, Công ty cổ phần Biển Quỳnh; Ký kết thỏa thuận hợp tác phát triển bền vững ngành gỗ 3 bên giữa Hiệp hội Chế biến gỗ và Lâm sản ngoài gỗ tỉnh Nghệ An với Hiệp hội Gỗ và Thủ công mỹ nghệ Đồng Nai và Hiệp hội Chế biến gỗ Bình Dương.

Linh Nhi

* Thành phố Vinh tổ chức hội thảo “Đánh giá hiện trạng, tiềm năng và lựa chọn các sản phẩm để phát triển sản phẩm OCOP”

Ngày 22/6/2023, UBND thành phố Vinh tổ chức hội thảo “Đánh giá hiện trạng, tiềm năng và lựa chọn các sản phẩm để phát triển sản phẩm OCOP” của thành phố trong thời gian tới.

Theo thống kê đến thời điểm hiện tại, trên địa bàn thành phố có 46 sản phẩm OCOP, trong đó có 01 sản phẩm 5 sao; 14 sản phẩm 4 sao, 31 sản phẩm 3 sao. UBND thành phố đã có các chính sách hỗ trợ các cơ sở trong việc phát triển, xây dựng tem, nhãn, truy xuất nguồn gốc; hỗ trợ truyền thông quảng bá, mở rộng thị trường, tham gia trưng bày, giới thiệu sản phẩm OCOP tại các hội chợ, siêu thị,

trung tâm thương mại.v.v.

Tại Hội thảo, các đại biểu đã thảo luận lựa chọn các sản phẩm để phát triển thành sản phẩm OCOP trong thời gian tới. Đồng thời đưa ra các tiềm năng lựa chọn và phát triển sản phẩm OCOP và 5 giải pháp trọng tâm nhằm nâng cao việc triển khai thực hiện Chương trình OCOP theo hướng nâng cao, sâu rộng và đồng bộ trên địa bàn trong thời gian tới. Đẩy mạnh công tác tập huấn, tuyên truyền, thực hiện tốt cơ chế chính sách hỗ trợ, nâng cao chất lượng đánh giá, phân hạng sản phẩm, đổi mới công tác quảng bá, giới thiệu sản phẩm...

Huy Khánh

* Tập huấn kiến thức Địa phương học năm 2023 tại huyện Anh Sơn và huyện Tân Kỳ

Từ ngày 20 đến 23/6/2023, Trung tâm Khoa học Xã hội và Nhân văn phối hợp với UBND huyện Anh Sơn và UBND huyện Tân Kỳ tổ chức 02 lớp “Tập huấn kiến thức địa phương học”.

Nội dung chương trình tại mỗi huyện, các học viên được giảng viên chia sẻ và cùng trao đổi về các giá trị văn hóa, lịch sử địa phương phục vụ phát triển kinh tế; bảo tồn phát huy văn hóa theo hướng phát triển kinh tế bền vững; Giới thiệu tổng quan về hiện trạng homestay; các ý tưởng hỗ trợ cộng đồng với 6 kỹ năng (kết nối, giáo dục, nâng cao năng lực, thúc đẩy, thu nhập, nhân rộng); các tiêu chí tiết kiệm đầu tư qua việc sử dụng nguyên liệu tại chỗ, thân thiện với môi trường....

Nguyễn Hiền

* Thanh Chương: Phối hợp tổ chức lớp tập huấn bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ đặc sản địa phương gắn với phát triển sản phẩm OCOP năm 2023

Sở Khoa học và Công nghệ vừa phối hợp với UBND huyện Thanh Chương tổ chức tập